(א) לוקחין ספרים, ספרים לוקחין תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים, ספרים לא יקחו מטפחות, מטפחות לא יקחו תיבה, תיבה לא יקחו בית הכנסת, בית הכנסת לא יקחו את הרחוב, וכן במותריהן: **גמ'** בני העיר שמכרו רחובה של עיר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי ר' מנחם בר יוסי סתומתאה אבל חכ"א הרחוב אין בו משום קדושה, ור' מנחם בר יוסי מאי טעמיה? הואיל והעם מתפללין בו בתעניות (ובמעמדות) ורבנן ההוא אקראי בעלמא: בית הכנסת לוקחין תיבה: אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן לא שנו אלא בית הכנסת של כפרים אבל בית הכנסת של כרכין כיון דמעלמא אתו ליה לא מצו מזבני ליה דהוה ליה דרבים. אמר רב אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא אף על גב דמעלמא אתו לה כיון דאדעתא דידי קאתו אי בעינא מזבנינא לה. מיתיבי א"ר יהודה מעשה בבית הכנסת של טורסיים שהיה בירושלים שמכרוה לרבי אליעזר ועשה בה כל צרכיו והא התם דכרכים הוה? ההיא בי כנישתא זוטי הוה ואינהו עבדוה. מיתיבי בבית ארץ אחוזתכם אחוזתכם מיטמא בנגעים, ואין ירושלים מיטמא בנגעים, אמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מיטמאין, אמאי הא דכרכין הוו? אימא א"ר יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקודש בלבד. במאי קמיפלגי? ת"ק סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים ורבי יהודה סבר נתחלקה ירושלים לשבטים ובפלוגתא דהני תנאי דתניא מה היה בחלקו של יהודה הר הבית הלשכות והעזרות, ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים, ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין ובה מזבח בנוי והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לבולעה שנאמר חופף עליו כל היום לפיכך זכה בנימין ונעשה אושפיזכן לשכינה, והאי תנא סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים דתניא *) אין משכירים בתים בירושלים מפני שאינן שלהן, ר"א **) (בר צדוק) אומר אף לא מטות, לפיכך עורות קדשים בעלי אושפיזין נוטלין אותן בזרוע. אמר אביי ש"מ אורח ארעא למישבק איניש גולפא ומשכא באושפיזיה. אמר רבא לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר' אבל מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר' אפילו למישתא

*) [תוס' מ"ש פ"ו] **) [בתוספתא איתא בר' שמעון]

תורה אור: (במדבר יז) (ויקרא יד) (דברים לג)

לוקחין ספרים · נביאים וכתובים: **אבל מכרו תורה כו'** · שמעלין בקדש ולא מורידין · תוספתא מעלין בקדש דכתיב ויקם משה את המשכן (שמות מ) בצלאל עשה ומשה שהיה גדול ממנו הקימו ולא מורידים דכתיב את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם רקועי פחים צפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו וגו' (במדבר יז) כיון שהוקדשו הוקדשו *עד כאן: **וכן במותריהן** · מכרו ספרים ולקחו ממקצת הדמים תורה לא יקחו מן המותר דבר שקדושתו פחותה: **גמ' זו דברי ר' מנחם כו'** · בהדיא אמרינן בתוספתא דמגילה (פ"ב) דהוא אמרה: **הואיל והעם מתפללים בו בתעניות ובמעמדות** · כדתנן במסכת תעניות (דף טו·) עברו אלו ולא נענו מוציאין את התיבה לרחובה של עיר · תוספת' ובמעמדות (ב) דתנן מתכנסין בעריהן וקורין במעשה בראשית ותניא בגמרא אנשי מעמד נכנסין לבית הכנסת ויושבין ארבע תעניות בשבת, אפשר בית הכנסת היה להם קבוע ברחובה של עיר ומתכנסין שם המעמד כולו כדרך ששנינו בביכורים (פ"ג משנה ב) כל העיירות שבמעמד מתכנסין *לעיירות של מעמד ולנין ברחובה של עיר ולא היו נכנסין לבתים ולנין שם והיה הממונה אומר קומו ונעלה ציון אל ה' אלהינו הא למדת כינוס עיירות ברחוב היתה ואקראי הוא שמעמד (ג) הזה אינו חוזר חלילה עד חצי שנה, ובתלמידי רבינו יצחק הלוי מצאתי ובמעמדות לא גרסינן ומפרש שלא היתה תפלתן ברחוב עד כאן: **אקראי בעלמא** · אינו תדיר: **לא שנו** · דיכולין למכור בית הכנסת אלא של כפרין: **אבל של כרכין** · הוו להו בתי כנסיות דרבים והכל בעליהן ואין בני העיר לבדם בעלים להם: **טורסיים** · צורפי נחושת: **ואין ירושלים מטמאה בנגעים** · דלאו אחוזה היא כדאמרי' לקמן דסבירא ליה להאי תנא לא נתחלקה ירושלים לשבטים ולא נפלה בגורל לא ליהודה ולא לבנימין: **אני לא שמעתי** · שלא יהא מיטמא אלא מקום מקדש בלבד משום דבית של קודש הוא וגבי נגעים ובא אשר לו הבית (ויקרא יד) בעינן אבל ירושלים מיטמא בנגעים דסבר נתחלקה לשבטים ואחוזתכם קרינא ליה, קתני מיהא לרבי יהודה דאית ליה נתחלקה, לא שנו אלא מקום מקדש, אבל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבה (ד) כשאר בתי העיר ואע"ג דשל כרך הוא: **מקודש** · אף בתי כנסיות משמע: **הר הבית** · בכניסתו מצד המזרח כל מה שיש שם פנוי קרוי הר הבית שאין לה שם אחר: **והלשכות** · שבתוך החיל: **והעזרות** · שלשתן עזרת נשים ועזרת ישראל הן אחת עשרה אמה שישראל רשאין ליכנס לפנים מן השער ואחריהם לצד מערב לעזרת כהנים י"א אמה שבין דריסת רגלי ישראל למזבח החיצון: **ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל** · (ה) (מצד) מערב עכשיו (ויתר) בנתיים מקום המזבח ל"ב אמה ובין האולם והמזבח כ"ב אמה שלא פירש של מי הוא חזר ופירש רצועה יוצאה כו' לימדך כאן רצועה זו לבדה ליהודה אבל נפוטו של מזבח ודרומו ומערבו של בנימין ובמסכת זבחים אמרינן שאין ליהודה באותה הרצועה אלא המזרחית · מקום היסוד ולכך לא היה יסוד למזרחו של מזבח: **והיה בנימין הצדיק** · צופה ברוח הקדש שכן עתיד להיות ומצטער עליה: **חופף עליו** · אדם המצטער חופף ומתחכך בבגדיו לשון שפשוף כמו נזיר חופף ומפספס (נזיר דף מב·): **אושפיזכן** · שהיה ארון בחלקו: **והאי תנא סבר כו'** · והיינו תנאי דאמרן לעיל: **אין משכירין** · בעלי בתים את בתיהם לעולי רגלים אלא בחנם נותנין להן ונכנסין לתוכן: **עורות קדשים** · תודה ושלמים שהעורות לבעלים: **גולפא** · קנקן של חרס שנשתמש בו: **ומשכא** · אם שחט בהמה: **לא שנו** · דאין מורידין דמים מקדושתן (ו) ובית הכנסת (בחשיבותו) עומד אף ביד לוקח דומיא דספרים לוקח בהן ס"ת והלה מנהיג ספרים בהוייתן: **אלא שלא מכרו** · הטובים ברשות העם [אבל אם מכרו וכו'] פקעה קדושה מן החפץ ומן הדמים ומותר לעשות מהן כל רצונם והיינו דבעא מיניה רבינא מרב אשי על תילא דבי כנישתא מהו למיזרעה אלמא במכר כל דהו הבית והמעות בקדושתייהו קיימי: **למישתא**

כיון דמעלמא קאתו לה · נראה לפרש הכי כיון שרוב בני אדם רגילים ללכת שם להתפלל אף על פי שאין נותנים כלום בבנינו מכל מקום כיון דלדעת אותן רבים נעשה חמורה קדושתו ואין יכולין למוכרו ועוד יש לפרש כיון שרבים נותנים בבנינו ובשאר צרכיו ובסמוך נמי דקאמר רב אשי דאדעתא דידי קאתו הייט ממה שנותנים בו לעשות רצונו:

ואמאי והא דכרכים נינהו · משמע דסבירא ליה למקשן דכיון דלא מיזדבני דאין להן ליטמא בנגעים משום דלא מיקרי אחוזתכם וגם לא קרינן ביה אשר לו הבית וקשה דהא בפ"ק דיומא (דף יא·) מחייב ר"מ בית הכנסת של כרכים במזוזה וגם מוקי ברייתא דהתם דקאמר דבית הכנסת מיטמא בנגעים כוותיה ועוד קשה אמאי נקט של כרכים דהא (ר"מ) *לא מפליג התם בין של כרכים לשל כפרים לענין נגעים ומזוזה ויש לומר דודאי המקשן טעה בתרתי חדא דאין חילוק בין כרכים לשל כפרים כדמסיק התם לרבנן דר"מ דהייט ר' יהודה וגם טעה בהא דאע"ג דלא מיזדבני יש להן ליטמא בנגעים לרבי מאיר:

ורצועה יוצאה מחלק יהודה לחלק בנימין ובה היה מזבח בנוי · קשה דהא בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נג:) אמר דבקרן דרומית מזרחית לא היה יסוד לפי שלא היה יסוד אלא בחלקו של טורף (ז) בנימין דכתיב בנימין זאב יטרף (בראשית מט) אלמא שכל המזבח בנוי בחלקו של בנימין וי"ל אותו קרן דרומית מזרחית שלא היה בו יסוד שהיה בחלק יהודה על זה היה מלטער בנימין לבולעה כדי שיהא כל המזבח בחלקו:

אף לא המטות · פירש הר"ר יוסף דסבירא ליה דכיון שהקרקע מקום המטות לא היה מיוחד לבעלים לא היה כח בידם להשכירם שכירות שלם ומכל מקום מחמת מטלטליהם היו נוטלין עורות הקדשים:

אגורה

*לא מפליג התם ור"ל למסקנא דהתם החילוק הוא בין אית ביה בית דירה או לא ודכפרים ודכרכים שוה לכ"ע ועי' במהרש"א

ב א מיי' פי"א מהל' תפלה הלכה כא טוש"ע א"ח סי' קנד סעיף א:

ג ב מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סי' קנג סעיף ז:

ד ג מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הלכה יא ופ"ז מהלכות בית הבחירה הלכה יד:

ה ד מיי' שם ופ"ט מהל' רוצח הלכה ד:

ו ה מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הל' יד:

ז ו מיי' פי"א מהלכות תפלה הלכה יז טוש"ע א"ח סי' קנג סעיף ז:

[וכן איתא בהדיא במנחות צט. וילף דמעלין מאת מחתות החטאים וכו' ולא מורידין יליף מויקם משה את המשכן וכו' ולא כן בפרש"י ועי' וכן בשבת כא: כתב רש"י ד"ה מעלין בקדש ולא מורידין מקראי ילפינן לה במנחות פרק שתי הלחם]

[עיר של ראש המעמד] [תוספתא פ"ב]

יומא יב. ב"ק פב:

יומא יב. זבחים נג: קיח:

[ע' תוספ' לו:]

[שנאמר ובין כתפיו שכן נ"ל וכן הוא בברייתא הגי' ביומא ובזבחי']

רבינו חננאל

בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיה בית הכנסת כו' אוקימנא א) פיד"ר מל' סתימתאה זו המשנה אע"פ שהיא סתם משנה אינה לר' מאיר כדקי"ל סתם משנה ר"מ היא ב) אלא ר"ע היא אי לר' מנחם ב"ר יוסי זו המשנה והיא שנויה סתם ולא כל דברידם של חכמים הללו בכל המשנה סתומין הן אלא המשניות שהזכירום בלבד ג) לר' מנחם בר' יוסי סתימתאה דסבר הואיל והעם מתפללין בה בתעניות ובמעמדות יש בה קדושה אבל חכמים אומרים אקראי בעלמא היא · הלכך הרחוב אין בו משום קדושה. בית הכנסת לוקחין תיבה אוקימנא בבית הכנסת של כפרים אבל כנסת של כרכים לא מזדבנא משום שהיא של רבים. אמר רב אשי בנשתא דמתא מחסיא אע"ג דמעלמא קא אתו לה ושל רבים היא כיון דאדעתא דידי אתו אי בעינא מצינא מזבינא לה ובית הכנסת של טרסיים בירושל' שקנאת ר' אלעזר בן עזריה הם עשאוה לעצמן ולא מסרוה לרבים לפיכך מכרוה · ובית הכנסת של כרכין אין מוכרין לפי שאינה שלהן והתניא [אחוזתכם] מטמא בנגעים ואין ירושלים מטמאה בנגעים א"ר יהודה אני לא שמעתי שאין מטמא בנגעים אלא בית המקדש הא בתי כנסיות וירושלים מטמאין אמאי והא דכרכים נינהו ופרקינן אימא לא שמעתי אלא מקום מקודש ואפי' בתי כנסיות במשמע. במאי פליגי ת"ק סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים ואינה אחוזה לפיכך אינה מטמאה ור' יהודה סבר נתחלקה ואחוזתם היא זולתי מקום מקודש וכי הני תנאי מה היה בחלקו של יהודה הר לשכות ועזרות מה היה בחלקו של בנימין כו' האי תנא סבר נתחלקה וחלק יהודה ובנימין היא. והאי תנא סבר לא נתחלקה דתניא אין משכירין בתים בירושלים לפי שאינן שלהן כו' אמר אביי שמע מינה דרך ארץ להניח אכסניא לבעל הבית הקנקן שקנה בו היין ושתאו והעור של כבש שנשחט ואכלו. אמר רבא לא שנו מכרו רחוב לא לוקחין בדמיו בית הכנסת כך וכך כו' אלא אם לא מכרו ז' טובי העיר במעמד אנשי

א) נ"ע זו דברי ר' מנחם בר"י שסתימתאה פי' זו המשנה אע"פ וכו'. ב) נראה דל"ל ולא ר"ע היא אלא לר' מנחם בר"י היא וכו'. ג) אולי צ"ל וטעמיה דר' מנחם בר"י וכו'.

נושא
מח' תנאים בדינין הקדושה
של עיר אם יש בה קדושה

נושא
דינו של ר' יונתן - אסור
למכור בית כנסת של רבים

מבנה
קושיות על הנ"ל

נושא/מבנה (בתוך הסוגיא)
מח' תנאים אם
ירושלים נתחלקה
לשבטים

נושא
דינו של רבא -
הכלל דאין מורידין מקדושה
(אמירות וכו') אינו תקף
אם המכירה נעשתה על
ידי שבעה טובי העיר
במעמד אנשי העיר

* אי כוי מתפללים [illegible] גרסא [illegible] ולא גורס ובמעמדות

* סוגריים מצוים דלוג מחום הקושיות ומתרצים אותיום (מה קושיות מ) דינו של ר' יונתן ולאחר דבריו של ר' אשי מוסיף הגבלה

* ראה [illegible]

* [illegible]

הגהות הב"ח

(א) במשנה לוקחין ספרים: (ב) רש"י ד"ה תוספתא ובמעמדות והא דתנן וכו' אפשר דבית הכנסת וכו' נכנסין לבתים ולמשכים היה הממונה כו' כצ"ל ותיבות ולנין שם נמחק ונ"ב פי' כל אנשי העיירות של אנשי מעמד מתכנסין לעיר של ראש המעמד: (ג) בא"ד ואקראי הוא שמעמד הזה. נ"ב [אחר התפלה ונשאר זה בלשון] ככה בביכורים דמתכנסין לעיר של מעמד ולנין ברחובה של עיר קמיירי הכא דהיו מתפללין בצבור ברחובה של עיר באותן הימים שהיו לנין שם ואקראי בעלמא הוא פעם אחת בשנה [illegible] לר' מנחם יש בהן משום קדושה ולא דמי להא דקאמר לקמן בסוף דף כ"ז אי הכי קדשתינהו לכולהו [illegible] דנהרדעא דהתם בהתפלל ביחיד בדין כ"ע מודו דאין בו משום קדושה: (ד) ד"ה אני לא וכו' ובתי מדרשות שבה מטמאין כשאר בתי: (ה) ד"ה ומה היה וכו' אולם והיכל ובית קדשי הקדשים שהוא לצד [illegible] עכשיו כשאר בנתיים מקום המזבח וכו' באותה הרצועה אלא קרן מזרחית דרומית מקום היסוד: (ו) ד"ה לא שנו וכו' ובית הכנסת בקדושתו עומד וכו' מנהיג ספרים בהוייתן: (ז) ד"ה אלא שלא מכרו הטובים: (ח) תוס' ד"ה ורצועה וכו' טורף שהוא בנימין:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה תוספתא ובמעמדות וכו'. ובמעמדות לא גרסינן בחי' הרמב"ן ב"ב דף ט ד"ה אין אותיות כתב דלהגירסא ליתא הוא ולאו דוקא מעמדות: שם ד"ה טורסיים צורפי נחושת. עי' חולין דף נז ע"ב תד"ה מטולית. ע"ז דף יז ע"ב תד"ה רבן: שם ד"ה לא שנו כו' ובהכ"נ בחשיבותו. מבואר דס"ל לרש"י דבלאו מעמד אנשי העיר אין מורידין דמים מקדושתן וגם בהכ"נ בחשיבותו ובמעמד אנשי העיר בהכ"נ והדמים יוצאים לחולין ותמוה לי מזה דברי רש"י לקמן כז ע"ב ד"ה ורבנן וכו' דכיון דשקיל דמי ומעלה להו בקדושה וכו' וממ"נ אם במכרו במעמד אנשי העיר לא צריך להעלות הדמים בקדושה ואטפ"כ הלוקח מה דבעי עביד דהא בהכ"נ יוצא לחולין והמעות מותר אפי' למישתי בי' שכרא ובלא מעמד אנשי העיר אף אם מעלין הדמים בקדושה מ"מ בהכ"נ בקדושתה קאי וצע"ג: